

KOJI SALMONIDI ŽIVE U JUGOSLAVIJI I KOJI SE UZGAJAJU

Jugoslavija je bogata salmonidskim vodama i salmonidskim vrstama riba, koje žive u sva tri sliva: dunavskom ili crnomorskom, jadranskom i egejskom. Najviše salmonidskih vrsta ima jadranski, zatim dunavski, a najmanje egejski sliv, iz kojega poznamo dosada samo jednu vrstu.

U dunavskom slivu u Jugoslaviji žive ovi salmonidi:

1. Potočna pastrva, *Salmo trutta L. morpha fario L.* Nastava redovno hladnije, obično planinske vode. Od svih salmonida najviše je raširena i najbolje poznata. Ističe se lijepim bojama, naročito crvenim i crnim pjegama po tijelu, kao i razmjerno velikim, zubatim ustima. Obično po potocima raste do 1 kg težine, ali može doseći i 10 kg.

2. Jezerska pastrva, *Salmo trutta L. morpha lacustris L.* Poznata je kod nas iz Bohinjskog jezera u Sloveniji, Plitvičkih jezera u Hrvatskoj i Plivskog jezera u Bosni. U svim tim jezerima živi ona zajedno s potočnom pastrvom, koja nastava i pritoke tih jezera.

U ova jezera su ubacivane i naseljavane i druge pastrve pa i jezerske iz raznih ribogojilišta, tako, da danas ne možemo više sa sigurnošću naći u njima čistu urođenu domaću jezersku pastrvu. Jezerska pastrva obično raste krupnija nego potočna i odlikuje se crnim pjegama nepravilnog oblika. Crvenih pjega obično nema.

3. Mladica-glavatica, *Hucho hucho L.* živi u pritocima Dunava, pretežno u gorskim predjelima, ali zimi zalazi i u nizinske dijelove Save, Drave itd. Raste veoma krupna, primjerci od

10—15 kg nisu rijetki, a može narasti do preko 50 kg težine. Veoma je grabljiva i hrani se u glavnom ribama.

4. Lipljan, *Thymallus thymallus (Linne)*, ističe se sličnošću sa tzv. bijelim ribama, kao i svojom neobično velikom, šarenom leđnom perajom. Ima mala usta. Raste prosječno 300—600 gr težine. Primjerci teži od 1 kg su rijetki. Živi u hladnim vodama, ali ne zalazi tako visoko u planinske potoke, kao potočna pastrva. Raširen je znatno manje nego pastrva.

U jadranskom slivu u Jugoslaviji žive ovi salmonidi:

5) Neretvanska glavatica *Salmo marmoratus Cuv.* To je krupna i grabljiva riba, kao i mladica-glavatica u dunavskom slivu. Poznata je iz Soče, Neretve, Zete, Morače i Drima. Postaje sve rijeda.

6. Mekousna, *Salmothymus obtusirostris (Heckel)*, poznata je iz Krke, Jadra, Neretve, Zete i Morače. U svakoj od tih voda razvila se naročita podvrsta mekousne. Odlikuje se malim mesnatim ustima i visokim čelom (kao kvrga). Ne raste tako krupna kao neretvanska glavatica, prosječno 500 do 800 grama, a samo iz Rame, pritoka Neretve, poznati su primjerci teški do 5 i više kg. Mekousna dosada nije poznata iz drugih zemalja osim Jugoslavije.

7. Ohridska belvica, *Salmothymus ohridanus (Steind.)*, poznata je samo iz Ohridskog jezera. To je razmjerno sitna, dubinska riba.

8. Ohridska pastrmka, *Salmo letnica Karaman*, također je poznata samo iz Ohridskog jezera, gdje se lovi u velikim količinama. Ističe se sa tri

može narasti
 ra je grablji-
 ibama.
 us thymallus
 a sa t .zv. bi-
 om neobično
 perajom. Ima
 čno 300—600
 d 1 kg su ri-
 dama, ali ne
 ninske potoke,
 iren je znatno

ugoslaviji žive

glavatica
 To je krupna i
 adica-glavatica
 nata je iz Soče,
 Drima. Postaje

nothymus obtu-
 zata je iz Krke,
 Morače. U sva-
 se naročita pod-
 je se malim me-
 im čelom (kao
 krupna kao ne-
 rosječno 500 do
 z Rame, pritoka
 imjerci teški do
 dosada nije po-
 ja osim Jugosla-

elvica, Salmo
 mind.), poznata je
 zera. To je raz-
 a riba.
 strmka, Salmo
 koder je poznata
 zera, gdje se lovi
 . Ističe se sa tri

odijeljene rase, zimskom, ljetnom i
 struškom. Ljetna se mrijesti ljeti, a
 ostale dvije zimi. Primjerci, koji se na-
 laze u jalovoj fazi, mijenjaju oblik, boju
 i način života te se obično u većem
 broju pojavljuju ljeti i s toga se nazi-
 vaju »letnica«.

U jadranskom slivu živi i potočna
 pastrva, koja se javlja u mnogim i raz-
 noličnim oblicima, dosada medovoljno
 ispitanim. Isto tako u tom slivu je usta-
 novljena i jezerska pastrva u Visovač-
 kom jezeru u Dalmaciji, koja je tek
 krajem 1949. g. poblizje proučena. Na-
 dalje živi u jadranskom slivu u Jugos-
 slaviji i lipljan i to samo u području
 Soče.

U egejskom slivu živi samo potočna
 pastrva, posebnog oblika.

Ovih 8 vrsta salmonida smatramo
 domaćima, jer u našim vodama žive od
 uvijek. Međutim imamo i takvih sal-
 monidskih vrsta, koje su u naše vode
 naseljene, prenesene iz drugih zemalja.
 To su:

9. Kalifornijska pastrva,
 Salmo shasta Jordan i Salmo irideus
 Gibbons, koja je uvezena iz Kalifornije
 u Americi i to u dva različita oblika.

10. Kanadska pastrva, Sal-
 mo fontinalis Mitch. U Bosni su je na-
 zvali barjaktaricom s toga što ima na
 predrepmoj peraji trobojnu traku. Uve-
 zena je također iz Amerike.

11. Jezerska zlatovčica, Sal-
 mo salvelinus L., prenesena je u Jugos-
 slaviju iz alpskih krajeva, gdje od uvi-
 jek živi, kao i u sjevernim europskim
 zemljama.

12. Ozimica, Coregonus wart-
 manni Bloch, prenašana je u više ma-
 hova u Jugoslaviju iz alpskih jezera.

Nabrojanih 8 domaćih i 4 uvezene
 vrste salmonida, nalazimo kod nas u
 otvorenim vodama i u ribnjacima.

U svim naprednim zemljama razvio
 se je od unatrag 100 godina uzgoj sal-

monida pomoću vještačkog oplodivanja
 ikre, koje je prvi puta uspjele sa potoč-
 nom pastrvom, a danas se vrši i sa
 drugim vrstama salmonida. Uzgoj se
 vrši sa dvojakim ciljem: 1. proizvodnja
 rasplodnog materijala za poribljavanje
 otvorenih voda i ribnjaka, 2. proizvod-
 nja konzumne ribe.

Dok je u drugim zemljama razvijen,
 pored uzgoja potočne pastrve, i uzgoj
 raznih vrsta salmonida, u Jugoslaviji
 u tom pravcu misimo još daleko došli.
 Kod nas je uzgoj salmonida najvećim
 dijelom baziran na uzgoju potočne i
 kalifornijske pastrve. Sa uzgojem osta-
 lih vrsta pokušavalo se je u više na-
 vrata.

U Bosni i Hercegovini, na bivšem Ri-
 bogojilištu Vrelo Bosne, dovažane su iz
 Hercegovine mekousne i pokušavalo se
 sa razmnažanjem usporedno sa potočnom
 pastrvom. Otuda su i izvezli nešto ras-
 plodnog materijala u Njemačku. Sličan
 pokušaj je ponovljen oko g. 1930., ali
 bez trajnih rezultata. U Sloveniji i Bo-
 sni su pokušavali uzgajati mladicu-gla-
 vaticu za poribljavanje i izvoz. Isto tako
 bilo je više pokušaja a i danas ih ima
 da se uzgajaju lipljani. Sa svim tim ri-
 bama dosada nisu postignuti znatni re-
 zultati.

U Makedoniji se već duži niz godina
 vrši mriještenje ohridske pastrmke u
 cilju poribljavanja jezera. Godišnje se
 oploduju milijonske količine ikre. Na
 drugim ribogojilištima u Jugoslaviji
 bilo je slučajeva uzgoja kanadske pa-
 strve, jezerske zlatovčice i ozimice, ali
 dosada bez većih rezultata.

Ti pokušaji su vršeni bez sistema,
 bez plana i bez određenog cilja i s toga
 nije čudo što nisu dali trajnih rezul-
 tata. Bogatstvo salmonida u vrstama,
 kojima raspolazemo u Jugoslaviji, nije
 dosada iskorišteno za uzgojne radove.
 Tu bi trebalo naročito ispitati svojstva
 i mogućnosti postizavanja vrijednih i

ekonomski znatnih rezultata sa meko-usnama, sa raznim rasama pastrva iz jadranskih pritoka, kao i iz nekih ponornica, nadalje sa neretvanskom glavaticom. Isto tako trebalo bi ispitati sve mogućnosti selekcije i ukrštavanja, prilagođivanja raznim vrstama i oblicima hrane, naročito one, kojom danas možemo raspolagati, ne zaboravljajući ni pokušaje poribljavanja mora sa salmonidima po uzoru na Baltičko more. Naši salmonidi nisu u tom pogledu ni dobro ispitani, a kamo li iskušani. Njihova svojstva, ukoliko ih dosada poznajemo, daju nam poticaj i mnogo izgleda, da će te ribe u uzgoju za poribljavanje i za proizvodnju konzumne ribe pružiti dobar i zahvalan materijal.

Prema tome je naša dužnost da tražeći, pronalazeći i iskorištavajući neiskorištena vrela i objekte ekonomskog napretka, radimo u smislu zadataka, odnosno smjernica Petogodišnjeg plana i preobražaja naše zemlje.

Zdravko Taler

RIJEDAK ULOV SMUĐA

Jedan osječki udičar ulovio je sredinom prošloga prosinca, na jednom »viru« (»Limanu«) Drave ispod Osijeka smuđa u težini od 15 kg. Riba je ulovljena na »blinker«, kojim je udičar »špinovao« prilično duboko. Po tome se vidi, da se smuđ može uloviti i u najranu je godišnje doba, dakako samo u većim dubinama, kamo se ta grabežljivac povlači za svojom prirodnom hranom — malim ribama, a koje se opet povlače u dubinu zbog veće toplote. Isto to vrijedi i za bolena (bucova, bajina), koji se također mogu u kasno doba godine uloviti na udicu, ali samo

u većim dubinama virova, kamo se povlači sitna riba. I štika se u kasno jesensko i zimsko doba lovi jedino u većim dubinama dok som u to doba ne reagira ni na kakovu meku, jer se povlači u mulj na dnu ili među panjeve i sl., gdje se poput šarana podaje zimskom »spavanju«. Jedino se u to doba diže, iz svojih jama i skrovišta za vrijeme dolazaka, a još više odlaže u ledenih sante, koje se, kad se izmijesaju, zariju i do dna vode i tako je som prisiljen da napusti svoj ležaj. Pri tome često i pastrida, ako dospje među dvije takove sante, koje ga svojim ostrim vrhovima teško izrane. Na taj način znadu ribari na Dravi, a osobito na Dunavu, naloviti veći broj teških primjeraka somova i u doba, kada ta riba ne reagira ni na kakovu meku.

R. L. H

PITANJE RIBLJE STAZE NA SLAPU KUPE KOD KARLOVCA

Karlovačka Ribarska zadruga s o. j. doznala je od Ministarstva ribarstva, da se na mjestu gdje se nalazi propisana riblja staza na ozaljskom slapu Kupe (ispod elektrane), imade provesti proširenje elektrane, koje će obuhvatiti i čitavu riblju stazu. Tim povodom poduzela je Ribarska zadruga u Karlovcu korake, kako bi se u okviru toga proširenja ponovno uspostavila zakonom predviđena i propisana riblja staza, bez koje se tamošnja mladica-glavalica ne bi mogla normalno ploditi. Toj je našoj najplemenitijoj ribi planinskih voda životni uslov promjena terena uoč: mrijestenja, a koji bi uslov dokidanjem te staze došao u pitanje.

R. H. L.